

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. HEINESEN og HEDIN BRÚ

TAÐ ER SO RÍMULIGT

at bløð eru politiskt litaði; ja, tað hevði verið heldur órímuligt um tey ikki vóru tað, tí eitt blað, sum ikki hevur nakra politiska stevnu-skrá, er eitt blað uttan andlit. Men líka so sjálvandi tað er at eitt blað er politiskt, líka so skeiðt er tað, at tað einans er politiskt, tí eitt blað, sum heldur eitt sindur um seg, má eisini kenna sína ábyrgd at røkja lesarans mentunarlígu vælferð. Hetta taka tey føroysku bløðini sær sum heild óvikið lætt. Undantikið tey vanligu heima- og útlandsku tíðindini stendur næstan alt, sum bløðini geva á einum meir og minni trongum partapolitiskum jørðildi. Tað er ikki bara tað, at hvert blaðið skeldar annað út — tað var kannska tilgevuligt; men illavörðin persónlig álop eru hvønn dagslig, og orðalagið er soleiðis at tað má gera hvønn skila lesara foyan. Tað var ikki av ongum at ein dómstólur fyri stuttum burturvisti eina blaðpolemiska trætu av tí, at orðalagið í føroyskum bløðum vanligu er so óhæviskt.

Tað er nógv at kjakast um og nógv at finnast at í okkara føroyska samfelag í dag; men nógv hevði verið vunnid um teir menn, ið skriva bløðini, vilja roynt at bætt orðalagið, og lagt seg eftir at sæð alt innanfyri ein størri sjónarring enn einans tann partapolitiska.

Við vissu um at hetta er gjørligt vil FØROYAR Í DAG verða stýrt. Teir, ið skriva hesa deild, vilja leggja seg eftir at siga sína hugsan um ting og viðurskiftir á sakligan og sámuligan hátt, soleiðis sum vit halda tað sæmri seg fyri mentaðar føroyingar. Vit tilja royna at seta viðurskiftini í sitt rætta ljós og ikki bert mála tey svart og hvít. Um hetta fer at eydnast, vil tíðin vísa.

DEMOKRATISK MENTAN

Um demokrati ikki einans skal vera ein máliska, er tað neyðugt fyri teir menn, sum stýra einum landi, eins væl og teir menn, ið víðgera viðurskiftir av almennum týðningi, og teir veruliga ganga eftir demokratiskum princippum. Eitt aðalprincippið er, at vit virða mótstøðumannin; ikki soleiðis, kortini, at ein fellur frá síni egnu

støðu og tekur mótstøðumannsins, men soleiðis, at vit undirbyggja mótstøðuna móti honum sakliga og hævskliga. Eitt demokratiskt land verður stýrt av einum fleirtali; men hetta fleirtalið er ikki diktatoriskt, tí tað tekur eisini við rimuligheit eftir minnitálinum. Við øðrum orðum: landið verður stýrt av einum fleirtali, men í samarbeiði við »oppositionini«. Tað er hetta, vit rópa demokratiska mentan. Ein sovörðin demokratisk mentan hevur alt ov ring livikor her í okkara føroyska samfelagi. Her valdar ein alsamur partapolitiskur bardagi uppá liv og deyð, og teir ymisku politisku flokkarnir vísa oftast bert vanvirðing hver fyri øðrum. Tað sama siggja vit, tá ið menn skriva hver móti øðrum í bløðunum; vanligu royna teir at illgita og tiltiggja hvønn annan, sum best teir kunna. Úrslitið er, at sovörðin blaðskrivning ofta endar við rættstrætum. Og hvat vinna so høvudkambararnir? Vanliga bert tað, at hugsandi fólk harma teir.

Eitt gott dømi um eitt slíkt siðaspillandi blaðstrið siggja vit í hesum døgum millum tveir av okkara kendu monnum, báðir akademikarar, og báðir góðir føroyingar. Hvi teir tjakast, víta ell, sum lesa bløðini. At Havnar fram-burðsfelag er farið í tvey, tí ein opposition innanfelags ikki góðkendi Louis Zachariasens politikk, og at L. Z. meldaði seg út úr sínum gamla veljarafelag og gjørdi eitt nýtt, »Føroya sjálvstýrisfelag« tað er altsaman náttúrligt; sovörð hoyrir við til teir tilburðir, sum eru vanligir í politiskum livi. Tá ið Louis Zachariasen á sinni fyri ein part samdist við sambandsmenn og javnaðarmenn, gjørdi hann tað, hann helt tænti landinum best. At hetta fell mongum sjálvstýris-manni illa, er heldur ikki torført at fata. Tað er nú ikki lystuligt fyri ein sjálvstýrismann at siggja ein gamlan mótpart fáa óvikið góð veldir, og at L. Z.'s gerð hevur styrkt sambandsmanna og serliga A. Samuelsen's politisku støðu, er væl ivaleyst. Sum hann sjálvur víðgongur í »Tingakrossi« 3. í h. m., er L. Z. eisini fegin yvir at hava fingið sitt egna veljarafelag. Kortini kemur hann við einum hørðum álopi á teir menn, sum »koyrdu hann úte úr Fram-

burðsfelagnum; hann kallar hetta ein »nazi-atburð« o. s. fr. Hann hevði bein farið hóvligari fram, og sjálvt partafelagar kundu ynskt tað. Henda grein var litið demokratisk. Men tíðanverri — soleiðis er orðalagið í føroyskum politikki í dag.

Nú hevði Richard Long, sum í »Dagblaðnum« 23. í h. m. tekur til orða móti Louis Zachariasen, havt tað besta høvi til at víst, hvussu ein mentaður maður verjur seg móti bondskum álopum; men hann nýtti ikki hetta høvið, tvørturímóti; longu í yvirskriftini, »Louis einaferð enn«, nýtir hann navnði Louis sum kast, rætt sum tað hevði verið bardagi í einum skúlagarði. Og greinin endar tíverri líka so óstortslig. Hann heldur, at »Louis ikki hevur havt nóg sterkan heila til tað vasi, hann hevur vavt seg uppí«. Hann hevði kunnað fingið »læknaprógv« fyri, at hann helst ikki er rættisiktaður.

Tað er eyðsæð, at tað sakliga í grein Richard Longs missir sína megí av hesum orðalagi. Tað er harmuligt, at hesir báðir mennir, ið sum eldri og kerdir menn áttu at gingið undan teimum ungu við góðum fyrídømi, soleiðis hárruska hvønn annan á almennum leikpalli.

Hvar er tað gamla føroyska áhálsi: ironiín, tað, ið stimbrar okkara gomlu orðatøk?

BÓKMENTIR

POUL F. JOENSEN:
MILLUM HEIMS OG HELJAR

Hevði ein bók sum henda verið útkomin á Íslandi, í Danmark, í Onglandi, ella í einum hvarjum øðrum landi í heiminum, hevði hon óivað notið ans. Bløðini høvdu havt skrivað um hana. Teir konservativu høvdu havt dømt hana sum óhæviska og óargaliga, meðan teir meir liberalu høvdu sagt um hana, at hon hevði framt eitt neyðugt sópingararbeiði í samfelagnum, og teir listarkønu høvdu leitað eftir góðum yrkingum í hesi bókin. Men soleiðis er ikki her hjá okkum. Her er eingin ansur fyri bókmentum. Vit nýtast jú ikki at lesa eina bók sum »Millum heims og heljar«. Vit kunnu rætt og slætt latast sum einki; ella sum »Dagblaðið« siga nøkur orð um hana (tí høvundurin er fólka-floksmaður). Samfelagið nýtir

sjálvandi ikki at kæra seg um, hvat Poul F. Joensen heldur um tað, t. d.:

... alt er samanvovid av sjálgodsku, svik og sorg, og pátrúgv og heilagir skálkar valda í hverjari bo-g.

Politikkararnir nýta ikki at leggja í, at tað verður sagt um teir:

Er sodid ov tunt, koyr missionsbollar í, so slúkar fjøldin, tað kann ikki feila.

Sakferararnir nýta ikki at leggja í, at teir verða róptir »samfelagsins sjakalar, sum piða hvert mannaræ«; stórkeypmaðurin kann læa uppá háð, um tað verður yrkt um teir: »fávitskán lýsir úr dumstoltu skón«; trúboðararnir nýta ikki at mótmæla at »teir kunnu sálirnar krypla«, o. s. fr.

Stutt sagt: vit lata bert Poul F. Joensen deila sum hann vil, tað ger einki, tí hann hoyrir heima í bókmentunum, og í einum landi sum okkara er tað tað sama sum at rópa í tóman heim.

Kannska tó ein 1/2 0/00 av øllum føroyingum taka og lesa hesa bók við umhugsan. Hesi fáu finna so tað sjaldsama fyrbrigðið sum eitur: menniskjans sálarstrið. Tí Poul F. Joensen er ein stríðandi maður, og tað er fyri tað mesta sær sjálvum, hann berjist móti — í einum einsemi, sum næstan er ófatuligt.

Eitt sindur gamaldags kennist P. F. J.'s livsáskoðan. Hon minnir um rithøvundar ið livdu um miðuna og seinnu helt av 19. öld. Undirstreymurin í skrivning P. F. J.'s er tann sami sum í J. P. Jacobsens; teir eru báðir ivandi gudloysingar, men tó á botninum í grundini eru religiøsir, teir tráa eftir heild og samljóð, og báðir leggja sær til menni at trossa eitthvert skipað trúnaðarlag. Tað kemur hverki peningur ella víðgiti av hesum starvi. Men tað koma bókmentir, og har Poul F. Joensen er bestur, skrivur hann ørindi, sum ivaleyst fara at liva og vekja umhugsan. Eitt av hesum ørindunum, spái eg, ljóðar soleiðis:

So tamdi tíðin sorgar báur, tross teirra villa leik og larm, og tepti læk av bløð og tárur og ruraði í svevni tin harm. So grøðir hon hvørt hjartasár, og kennst tað sum í heljum, umsidir festa vonir búgv í sorgar tomu skeljum.

Tey fáu, ið hava ans fyri øðrum enn feskfiskasølu, bønafundum ella innanhólaðum politiskum føðilandsangum, kunnu jú taka og lesa bókin og royna um tey finna fleiri av hesum ørindunum.